

Specialets historie på Romansk Institut

Af Jette Odgaard Villemoes

Indledning

I foråret 2003 påbegyndte vi registreringen af af samtlige specialer indleveret ved instituttet gennem tiden. Vi startede med perioden 1928 til 1979, da Statens Arkiver i forvejen havde anmodet universiteterne om registrering af materiale for denne periode, til bevaring for eftertiden. Efterhånden som jeg fik hentet specialerne op fra bibliotekets dyb, osede mit kontor mere og mere af historie: Universitetshistorie, specialehistorie, karaktersystemets historie, den teknologiske udviklings historie osv osv. Da jeg fandt nogle af de ældste specialer, der nogensinde er blevet indleveret på det, der senere er blevet til Romansk Institut¹, stod det klart, at det var nødvendigt at få skrevet noget om al denne historie, inden specialerne blev gemt væk igen på en hylde i et arkiv.

Specialearkivet bar præg af de flytninger, instituttet har været igennem siden 1928. Vagn Outzen beskriver i sin artikel *Blinkenberg og Romansk Institut*², at instituttet må være rekordholder i flytninger gennem tiden. Fra begyndelsen i Nørre Allé i 1928 til den første bygning i Universitetsparken (indviet i 1933), og op til hovedbygningen, der blev indviet i september 1946. Derfra i 1967 til det nuværende Matematisk Instituts nyopførte bygninger, hvorefter instituttet i 3 år (fra 1972 til 1975) boede i universitetets NØ-hjørne, der var blevet opført efter nedrivningen af professorboligerne. I 1975 flyttede instituttet til Trøjborg-komplekset. Jeg kan så tilføje til Vagn Outzens flyttebeskrivelse, at instituttet så sent som i 1999, sammen med de fleste andre moderne sprogfag, er rykket ind i Nobelparken, der i 1999 stod nyopført med de første bygninger på Barnowgrunden på det nord-østlige hjørne af krydset Nordre Ringgade og Randersvej.

En liste fra ca. 1971 var udgangspunktet

Det primære holdepunkt for registreringen af de ældste specialer var en håndskrevet liste fra ca. 1971. Listen var ikke ordnet hverken alfabetisk eller kronologisk, så for at få en smule hold på tingene var det nødvendigt at indtaste hele listen på computer for at kunne søge og sortere i den og sammenholde med de specialer, der rent fysisk var til stede i arkivet.

¹ I streng forstand anvendtes begrebet 'institut' først fra 1946. Før den tid brugtes vendingen 'fag'. For nemheds skyld anvender jeg i denne artikel begrebet 'institut' hele vejen igennem som betegnelse for de forskellige (samlinger af) fag.

² *Prépublications* no. 138 (feb. 1993) Hommage à Andreas Blinkenberg (I anledning af 100-året for hans fødsel), pp. 17-18

Fortløbende nummerering

Samtlige specialer var fortløbende nummereret, og her løb jeg ind i, hvad jeg først troede var en større katastrofe: Det viste sig, at der var store huller i den fortløbende nummerering, og jeg troede derfor først, at der var forsvundet grufuldt mange specialer i løbet af årene! Efter en del spørgen rundt viste det sig imidlertid, at specialerne helt tilbage fra det allerførste, der nogensinde er blevet indleveret ved Aarhus Universitet, har skullet afleveres centralt og er blevet nummereret centralt. Det vil sige at de store huller, der er i den fortløbende nummerering af specialerne indleveret ved Romansk Institut, blot betyder, at de mellemliggende specialer er blevet indleveret ved andre fag. Der er ikke nogen indikation af, hvor i universitetets administration de allerførste specialer skulle afleveres, men gennem en lang årrække har de skullet afleveres i Universitetets betjentstue. Senere har Registraturen/Studiekontoret overtaget modtagelsen af specialer, og først i år 2000 har de studerende skullet aflevere deres speciale ved det institut, hvor specialet er skrevet.

Rids af universitetets historie³

Romansk Instituts historie er tæt forbundet med Universitetets historie, og instituttet kunne således også fejre *sit* 75-års jubilæum i 2003.

Den 11. september 1928 blev "Universitetsundervisningen i Jylland" indviet ved et festarrangement. Undervisningen foregik i beskedne, lejede lokaler i Teknisk Skole i Nørre Allé, og de fem første fag, der blev udbudt, var filosofi, dansk, engelsk, tysk og fransk. Undervisningen i filosofi blev forestået af professor, dr.phil. Kort K. Kortsen, mens undervisningen i henholdsvis fransk, engelsk, tysk og dansk blev forestået af docenterne dr.phil. Andreas Blinkenberg, cand.mag. Torsten Dahl, dr.phil. Christen Møller samt cand.mag. Peter Skautrup.

Vejen til oprettelsen af den første universitetsundervisning i Jylland havde været lang. "Universitets-samvirket i Aarhus", som bestod af en række af byens akademiske, politiske og borgerlige spidser med borgmester Jakob Jensen og overlæge Victor Albeck i front, havde længe kæmpet for at få et universitet placeret i Århus. Placeringen var langt fra en selvfølge. Der var kræfter fremme, der ønskede et universitet i Sønderjylland for at styrke landsdelen, efter at den var givet tilbage til Danmark i 1921, og andre forslag pegede på Viborg som placering for Danmarks universitet nr. to.

I maj 1928 behandlede Københavns Universitets lærerforsamling i to omgange spørgsmålet om, hvorvidt man kunne anerkende en i Århus bestået prøve i filosofi som værende ligestillet med filosofikum i København, underforstået at studenter fra Århus med en bestået filosofisk prøve også

³ Fra A. Blinkenberg *Aarhus Universitet 1928-53*, Universitetsforlaget i Aarhus (særtryk af Acta Jutlandica XXV, 1953)

kunne indstille sig til eksaminer ved Københavns Universitet. Lærerforsamlingen blev ligeledes spurgt om, hvordan man stillede sig til den påtænkte humanistiske undervisning i sprog. Med et snævert flertal (en anekdote fortæller, at tilhængerne med Knud Faber i spidsen havde trukket mødet så meget i langdrag, at flere modstandere havde set sig nødsaget til at gå før afstemningen for at nå sidste tog hjem!)⁴ blev det vedtaget at anerkende den påtænkte universitetsundervisning i Århus.

Undervisningen var i første omgang tænkt som en aflastning for Københavns Universitet, og i den kongelige anordning af 8. august 1928⁵ var der kun afsat tre år til forsøget. Anordningen omhandler primært den filosofiske prøve, den humanistiske undervisning nævnes ikke eksplicit. For at kunne blive optaget som egentlig fagstuderende ved universitetet var den filosofiske prøve – filosofikum – påkrævet, og skulle bestås før man kunne fortsætte med de videre studier. Med anordningen blev det formelle grundlag for den humanistiske undervisning dog givet. Den kongelige anordning meddeler ingen eksamensret i de humanistiske fag eller tilladelse til at føre de studerende igennem til den afsluttende skoleembedseksamen. Denne tilladelse kom først 7 år senere ved kongelig anordning af 8. maj 1935, hvor det humanistiske fakultet i Århus ved samme anordning blev udskilt fra det filosofiske.

I 1931, efter udløbet af universitetsundervisningens tre-årige prøveperiode, underskrev kongen d. 28. april den universitetslov, der endeligt stadfæstede og anerkendte universitetsundervisningen i Jylland som sidestillet med København, dog stadig med den filosofiske prøve som hovedformål.

I løbet af det akademiske år 1930 - 1931 udarbejdede man i Århus ”Plan for 5 års Undervisning i de filologisk-historiske Fag ved Aarhus Universitetsundervisning”⁶, med henblik på at opnå eksamensret for de humanistiske studerende, der ellers måtte til København for at færdiggøre deres studier og tage den afsluttende skoleembedseksamen. Året efter kunne man for første gang supplere undervisningen i de moderne sprog ved øvelser og forelæsninger af indfødte lektorer (native speakers), en praksis der er gældende den dag i dag.

I 1934 anerkendte undervisningsministeriet den humanistiske undervisning i Århus, og Universitetsundervisningen fik ret til at afholde skoleembedseksamen i fagene dansk, tysk, engelsk, fransk, klassisk filologi, latin, græsk, græsk kultur og historie. Tilladelsen blev stadfæstet ved førnævnte kongelig anordning af 8. maj 1935⁷. Af samme anordning fremgår det, at studiet fremover skulle

⁴ Ibid., p. 21

⁵ Ibid., pp. 169-170

⁶ Ibid., p. 72

⁷ Ibid., p. 174

benævnes *sproglig-historisk Skoleembedseksamen*, og at eksamen på Københavns Universitet skulle afholdes under det filosofiske fakultet, mens eksamen i Århus skulle afholdes under det humanistiske fakultet.

Lovgivningsmæssigt var der således åbnet op for, at humanistiske kandidater kunne fuldføre deres studier i Århus⁸, og den første humanistiske kandidat bestod skoleembedseksamen i sommeren 1935⁹.

Romansk Institut – de første 25 år

Med den kongelige anordning af 8. august 1928 om påbegyndelse af universitetsundervisning i Århus, blev kimen til Romansk Institut ligeledes lagt. Dr.phil. Andreas Blinkenberg var blevet ansat som docent i fransk sprog pr. 30. august 1928, og var helt fra starten en af de bærende kræfter på det nye universitet. I 1934, samme år som universitetet fik tilladelse til at føre de humanistiske studerende helt frem til den afsluttende sproglig-historiske skoleembedseksamen, blev Blinkenberg tillige med seks andre docenter udnævnt til professor. Som ovenfor nævnt påbegyndte man tidligt en praksis med inddragelse af indfødte lektorer i sprogundervisningen, og i efterårssemesteret 1936 forelæstes for første gang i spansk af Ramón Esteruelas. Det første ordinære lektorat i fransk ved fakultetet blev besat 1. april 1945 med Jacques Paoli, og i italiensk blev Clemente Giannini den første indfødte lektor der blev ansat 1. november 1947.

Den 1. august 1950 blev et lektorat i romansk filologi oprettet, og besat med cand. mag. Knud Togeby. Allerede året efter, 1. februar 1951, blev mag.art. Svend Johansen ansat i stillingen i stedet for Knud Togeby, og 1. august 1952 overtog cand.mag. Ebbe Spang-Hanssen lektoratet.

Ved universitetets 25-års jubilæum i 1953 var der således ved Romansk Institut et professorat i romansk filologi og et lektorat i romansk filologi samt hhv. en fransk og italiensk indfødt lektor og to undervisningsassistenter. Det brede felt af discipliner som på Romansk Institut i dag dækkes af mange forskellige, specialiserede undervisere, var dengang samlet på meget få hænder. De få under-

⁸ Jeg har i denne korte oversigt primært holdt mig til de milepæle i universitetets historie, der fører frem til, at de første specialer kunne afleveres på Aarhus Universitet. Ønsker man at læse mere om universitetets udvikling i de første år, kan A. Blinkenbergs jubilæumsberetning over Aarhus Universitets første 25 år med fordel konsulteres. Derudover har cand. mag. Palle Lykke (Universitetshistorisk Udvalg v/ Aarhus Universitet) udgivet *Billeder af Aarhus Universitets historie* (1992 og 2001), med kommenterede fotografier tilbage fra universitetets tidligste år. Den 11. september 1933 blev den første bygning i Universitetsparken indviet, og man kunne flytte fra de efterhånden trange lejemål hos Teknisk Skole i Nørre Allé. Det bedste indtryk af Aarhus Universitets fysiske udvikling får man ved at besøge kælderens i universitetets administrationsbygning på Nordre Ringgade. Her hænger 7 smukke plancher, der ti-år for ti-år illustrerer udbygningen af universitetets campus, med udvalgte fotografier af begivenheder.

⁹ A. Blinkenberg *Aarhus Universitet 1928-53*, Universitetsforlaget i Aarhus, p. 73

visere kunne af gode grunde ikke dække hele feltet lige godt, hvilket specialerne fra perioden bærer præg af.

Specialerne 1928-1953

Som nævnt ovenfor fik Universitetsundervisningen i Jylland ved kongelig anordning af 8. maj 1935 lov til at føre sine humanistiske kandidatstuderende helt frem til den sproglig-historiske skoleembedseksamen. Det allerførste romanske hovedfagsspeciale blev indleveret i foråret 1937 af stud. mag. Asger Ussing Jepsen, med opgaveformuleringen *Individualisme og nationalisme hos Maurice Barrès*. Specialet har løbenr. 19, hvilket betyder at de 18 forudgående specialer er blevet afleveret ved det unge universitets andre humanistiske fag de foregående to år, fra den kongelige anordnings ikrafttræden ved sommereksamen 1935. Specialet er desværre bortkommet, og findes kun på den håndskrevne liste, der dannede udgangspunkt for påbegyndelsen af registreringen af specialerne.

Derimod eksisterer de følgende ti års specialer indleveret ved Romansk Institut. Ti års specialeproduktion lyder umiddelbart af meget, men det drejer sig reelt set om 8 specialer, som alle er til stede i arkivet. Det ældste af specialerne, som er fysisk til stede i arkivet, og som jeg i første omgang havde overset, da det var blevet skubbet langt ind bagved på hylden, er stud. mag. Tage Bentsens speciale, som blev afleveret i efteråret 1938 med titlen *Om Brugen af gérondif og participe présent hos Montaigne*. På specialets forside er et notat om, at det er blevet læst af prof. Blinkenberg og rektor Larsen. Blinkenberg har – naturligvis, fristes man til at tilføje – været vejleder og eksaminator på specialet, mens rektor Larsen har censureret. I første omgang antog jeg, at rektor Larsen var universitetets daværende rektor, men efterfølgende har Palle Lykke fra Universitetshistorisk Udvalg oplyst mig om, at det drejer sig om Marselisborg Gymnasiums lærde rektor J. K. Larsen, der skrev sin disputats om oldspansk konjunktiv i 1910. Det er i øvrigt noget af et under, at specialet har overlevet instituttets mange flytninger. Det er på 200 sider, smukt håndskrevet med blæk, men ikke hæftet eller samlet på nogen måde, blot gemt i et charteque af karton, der har taget sine stød gennem tiden. Papirformatet er en mellemting mellem, hvad vi i dag kalder A4 og A5 format.

Efter stud.mag. Tage Bentsens speciale i 1938 bliver det næste romanske speciale afleveret i januar 1940 af stud.mag. Grete Bondesen. Specialet omhandler det franske romantiske dramas teori. I juni 1940 afleverer stud.mag. Jens Rasmussen speciale om *Charles Péguy's religiøse Udvikling og dens Betydning for Kredsen omkring ham*. Derefter går der to år, inden Johan Windfeld Hansen afleverer sit speciale i november 1943 om *Vekselvirkningen mellem Brug af Kasus og Præpositionsforbindelser i Oldfransk*. Vagn Lundgaard Simonsen afleverer i efterårssemestret 1944 speciale-

besvarelse på opgaveformuleringen *På hvilken måde og i hvilket omfang har Ronsard realiseret programmet i "Deffence og Illustration?"*, og i marts 1945 afleverer Niels Nedergaard speciale om *Indrømmelsesbisætningerne i Old- og Middelfransk*. I juni, efter befrielsen i maj 1945, afleverer Thorkild Bent Jespersen speciale om *Italienske Kulturstrøminger i Frankrig i det XVI aarh., belyst ved italienske Låneord i fransk*.

Det er på sin plads at gøre sig nogle overvejelser om de forhold og vilkår, som ovennævnte specialer blev skrevet under¹⁰. Danmark var som bekendt besat af tyskerne fra 9. april 1940 til 4. maj 1945, hvilket for Aarhus Universitets vedkommende medførte en del problemer. Gestapo etablerede sit hovedkvarter i parkkollegierne, som 31. oktober 1944 blev sønderbombet af Royal Air Force, der utilsigtet også kom til at ramme den endnu ikke færdigbyggede aula og hovedbygning. Flere professorer – deriblandt Blinkenberg – var blevet interneret i efteråret 1943, og efter bombningen af parkkollegierne i oktober 1944 lå universitetslivet næsten stille. Hvor mange af de studerende fra universitetet, der deltog aktivt i modstandsarbejdet, kan man kun gisne om. I efterårssemestret 1945 ankom 25 norske medicinstuderende til universitetet som led i en aflastningsaftale med universitetet i Oslo, hvor al undervisning havde ligget stille siden lærere og studerende var blevet arresteret af tyskerne i 1943. Palle Lykke anfører i en billedtekst, at en forudsætning for de norske studerende for at komme i betragtning til en studieplads i Danmark var mindst et års deltagelse i illegalt arbejde(!). Under krigen måtte man ligeledes efter 1943 afholde eksaminer i dybeste hemmelighed, da en jurastuderende var blevet likvideret under eksamen og man frygtede gengældelsesaktioner¹¹.

I 1943 blev Blinkenberg fejret af universitetet. Officielt fordi han samme år fyldte 50, men i virkeligheden fordi han gennem flere år havde modstået kaldelser fra Københavns Universitet der, med et moderne ord, ofte gik på headhunting blandt Aarhus Universitets betydelige, videnskabelige kapaciteter. Vagn Outzen fortæller:

I 1942 mistede Rom. Inst. i Kbh. med få måneders mellemrum begge sine professorer, Brøndal og Sandfeld, og tilkaldte Blinkenberg som hjælp til afholdelse af eksamen. Blandt kandidaterne var Magnus Berg, som gjorde et godt indtryk på Århusprofessoren; få år senere var Blinkenberg på vej til sit sommerhus på Mols på den lille færge som om sommeren sejlede mellem Århus og Mols; ombord befandt sig også Magnus Berg, som lige var kommet fra Randers Statsskole til Katedralskolen og nu af Blinkenberg omgående blev ansat som uass. [undervisningsassistent] (fra 1946). På samme lynhurtige vis kappede han i 1960 pr.tlf. en ung timelærer ved Virum Statsskole, Jørgen Schmitt Jensen, for næsen af Københavnerne¹².

¹⁰ Det følgende fra Palle Lykke *Billeder af Aarhus Universitets historie* (Aarhus Universitets Forlag, 2001) pp. 28-30

¹¹ *Ibid.*, p. 23

¹² Personlig korrespondance m. Vagn Outzen, 28.01.07

Efter krigen gik der et år, før stud.mag. Børge Olesen i juli 1947 afleverede speciale om André Malraux og dennes opfattelse af civilisation og kultur. Derefter går der tre år, hvilket muligvis kan være en eftervirkning fra krigen, før der i 1951 afleveres fire specialer: Stud.mag. Else Norma Svendsen om Victor Hugos *Les Contemplations*, stud.mag. Kristian Olesen om Barrès dobbeltfunktion som digter og politiker, stud.mag. Poul Flemming Olesen om præpositioner i oldfransk samt stud. mag. Poul Biehe om artiklerne i fransk og en fremstilling af den bestemte artikels brug i *Aucassin og Nicolette*. I 1952 blev der ligeledes afleveret fire specialer: Stud.mag. Elisabeth Larsen om Vigny's pessimisme, stud.mag. Holger Schelde om Froissart som samfundsskildrer, og tvillingerne Bodil og Kirsten Risdal om henholdsvis Diderot som moralfilosof og Alphonse Daudet som psykolog. Fire specialer to år i træk syner ikke af meget set med nutidens øjne, men ifølge Vagn Outzen har der sandsynligvis enten været tale om en pukkel, efter at undervisningen lå stille de sidste år af krigen, eller at der er blevet optaget flere i efterkrigsårene. I 1953, 25-året for universitetets – og fagets – grundlæggelse, blev der kun afleveret eet speciale ved instituttet, stud.mag. Asger Vithse Johansens speciale om *Descartes' evidensteori og dens betydning for hans filosofi*.

Romansk Institut havde således færdiggjort 18 kandidater med hovedfag i fransk, siden den kongelige anordning i 1935 tillod Aarhus Universitet at føre sine humaniorastuderende frem til den afsluttende sproglig-historiske skoleembedseksamen. Det humanistiske fakultets studentertal var steget fra 34 fagstuderende i 1928 (hertil skal lægges de filosofikum-studerende) til 328 i det akademiske år 1952-1953¹³, det vides ikke, hvor mange heraf var indskrevet som fagstuderende med fransk som hovedfag.

Et kuriosum i arbejdet med specialeregistreringen – og specielt i gennemgangen af de ældste – har været at finde efterladte, håndskrevne noter fra eksaminatorer og censorer. Helt frem til begyndelsen af 80'erne har specialerne kun skullet afleveres i 1 eksemplar. Det har betydet at dette ene eksemplar skulle sendes fra kontor til eksaminator, fra eksaminator videre til censor og retur (eller omvendt, i nogle tilfælde). Et forløb som nok ville give vore dages pc- og kopimaskineforvante studerende sved på panden ved tanken om et bortkommet speciale. Den officielle udskrivning af specialeopgaven foregik stort set som det foregår i vore dage. Eksempelvis blev Børge Olesens specialeopgave udskrevet den 28. juni 1947, med afleveringsfrist godt 3 uger senere, d. 21. juli. Sedlen er håndskrevet på Institut for Romansk Filologis papir, og underskrevet af Ole Olesen for prof. Blinkenberg. Ole Olesen – der gik under navnet ”Sorte Ole” på grund af sin

¹³ A. Blinkenberg *Aarhus Universitet 1928-53*, Universitetsforlaget i Aarhus, p. 78

hårfarve og kraftige sorte øjenbryn – fungerede ved siden af sit gymnasielektorat også som undervisningsassistent på Fransk frem til 1948¹⁴. Samme proces beskriver K.H. Skott, fhv. lektor i historie på Århus Statsgymnasium, i et erindringsinterview med Palle Lykke:

”Specialet blev afleveret [...] [p]å universitetets administrationskontor. [...] man valgte et område og fik det godkendt af professoren, der under arbejdet henviste til materiale, man ikke selv havde fundet. Inden for området fik man en opgave, der skulle skrives i løbet af tre eller fire uger.”

I to specialer fra 1956 fandt jeg en lille papirlap der indikerede, hvilken vej i ”bedømmelses-systemet” specialet skulle. Eksempelvis: ”Læst af A.Bl. [Blinkenberg] Sendes til: 1) Ole Olesen 2) Svanholt. Retur til A.Bl.”. Papirlappen har sandsynligvis været en note til sekretæren. Noget kunne tyde på, at der enten har været to censorer, en ekstern og en intern, på specialet dengang, eller at professoren pr. definition skulle læse specialet, selvom vejleder (her Ole Olesen, som var ansat på instituttet) har været en anden fra instituttet.

Papirgangen i specialebedømmelserne er lidt tydeligere i de noter, jeg fandt efterladt i et andet speciale, afleveret 28. september 1951. Fra universitetets kontor – det var ikke større dengang, end at ’kontoret’ må være ’administrationskontoret’ – er specialet d. 4. oktober blevet sendt til censor, lektor Otto Svanholt i Gentofte, af sekretær Inga Jensen. Sekretæren anmoder Svanholt om at sende specialet til lektor Ole Olesen i Århus efter endt gennemlæsning. Dette gør Svanholt d. 2. december, idet han i en medsendt, håndskreven note i en venlig og familiær tone undskylder, at han kun har levnet lektor Olesen en god måned til gennemlæsning af specialet. Den familiære tone skyldes med stor sandsynlighed at ikke blot Olesen, men også Svanholt var Blinkenbergs tidligere studiekammerater og gode venner.

Alle specialerne i disse første 25 år er præget af den filologiske tradition, *l’homme et l’œuvre*, eller af grammatiske problemstillinger, som oftest belyst i et sproghistorisk paradigme med inddragelse af oldfransk, et forskningsområde som forsvandt helt fra faget, da docent, dr. phil Povl Skårup gik på pension i 2001. Ord som oldfransk, middelfransk og moderne fransk går ofte igen i en og samme specialetitel.

Specialerne 1953-1978

De næste 25 års specialeproduktion på instituttet kom til at afspejle de store omvæltninger, der skete både inden for og uden for universitetets mure. Frem til 1963 er der en svag stigning i antallet af afleverede specialer, muligvis et udtryk for det stigende optag af studerende efter krigen.

¹⁴ V. Outzen. Blinkenberg og Romansk Institut. In: (*Pré*)publications No. 138, février 1993. p. 19

Specialerne afspejler fortsat den filologiske tradition og de sproghistoriske problemstillinger, og trods instituttets navn er det udelukkende det franske sproglige og litterære område, der er i fokus i specialerne. Instituttet VAR Blinkenberg (og omvendt!) i disse første årtier, og den tradition, han selv var uddannet i, skinner tydeligt igennem, helt ud i specialeopgaverne. Vagn Outzen skriver:

””La philologie mène au pire”, siger Ionesco. Den tørre filologi repræsenteret af sproghistorien som ren lydudvikling, der først og fremmest blev fejlet ud af 70’ernes studenter, var overhovedet ikke Blinkenbergs filologi. For ham gjaldt ordets egentlige betydning: studiet af sproget og dets tekster som middel til litterær og historisk indsigt og hermed i sidste instans forbedret kendskab til mennesket.”¹⁵

Ca. 257 specialer blev afleveret ved instituttet fra 1953 til 1978. Når tallet angives som et cirka-tal, er det, fordi det er behæftet med en vis usikkerhed. Det er summen af de specialer fra 1953 frem til 1970, som fremgår af den oprindelige, håndskrevne liste, samt hvad der er blevet registreret som faktisk tilstedeværende specialer i arkivet, da jeg gennemgik det i 2003. Der er en stor sandsynlighed for, at en del specialer er bortkommet på forskellig vis, enten under de mange flytninger, instituttet har været igennem, eller ved manglende tilbagelevering fra personer, der har ”lånt” i arkivet. Men trods denne fejlmargen vidner tallet om den eksplosion i tilgangen af studerende, instituttet var vidne til i dets anden 25-års periode. Det vil føre for vidt her at give en detaljeret gennemgang af emnerne for specialerne, sådan som det kunne lade sig gøre for de 18 specialer, der var blevet indleveret i instituttets første 25 år. Alligevel er der nogle tidstypiske træk, der afspejler sig særligt i perioden 1953-1978, og som skal gennemgås i det følgende.

I 1953 blev Per Nykrog ansat som lektor, og i 1960 kom Jørgen Schmitt Jensen til. I 1957 blev Per Nykrog ansat i et nyoprettet professorat og blev dermed den, der – efter at Blinkenberg gik på pension i 1963 – skulle føre instituttet ind i 60’erne, gennem studenteroprøret i 1968 og modtagelsen af de store årgange op gennem 70’erne.

Indtil sin fratrædelse i 1963 sad Blinkenberg dog stadig solidt på specialevejledningen. Kun i et enkelt tilfælde står Poul Høybye som vejleder på et speciale fra 1958 om *Adverbielle bisætningstyper i oldfransk – Udtryk for det koncessive forhold i det XIIIe årh.*, og først fra 1959 træder Nykrog til som specialevejleder. Temaerne i specialerne har de samme omdrejningspunkter, det er stadig filologiske undersøgelser af ”manden og værket” eller grammatiske problemstillinger – typisk i sproghistorisk perspektiv – der er de fremherskende emner. Først i 1962 dukker et ”nymodens” ord op i en specialetitel (vejledt af Per Nykrog) – *La surprise de l’amour som*

¹⁵ Ibid., p. 12

psykologisk oplevelse hos Marivaux' kvindeskikkelser, et første tegn på, at det videnskabelige, filologiske paradigme er ved at ændre sig i retning af et mere kritisk-problematiserende, strukturalistisk paradigme, som det kommer til at se ud op gennem 60'erne og 70'erne. I den forbindelse fortæller Vagn Outzen en anekdote om "sammenstødet" mellem Blinkenbergs stolte traditioner og de nye tiltag og forskningsområder som særligt Nykrog og Schmitt Jensen stod for:

"I 1950 indledtes en ny periode med oprettelse af danske lektorater i fransk i Aarhus. Her er det interessant at følge Blinkenbergs politik. De fem som nåede at fungere, inden dette system afløstes af amanuensisordningen i 60'erne, blev alle hentet fra København og repræsenterede om ikke hans diametrale modpol så dog en udfordrende og befordrende 'anderledeshed'. Lugtede de for meget af strukturalisme, yndede han at lade dem holde øvelser over bind III af Nyrops historiske franske grammatik – om orddannelse – som 'matière à réflexion'"¹⁶

I specialesammenhæng takker Blinkenberg af i 1963 – symbolsk, kunne man næsten sige, idet Montaigne-studierne udgjorde en hjørnesten i hans litterære forskningsområde – med Nils Esbern Krause-Jensens speciale om *Begrebet expérience hos Montaigne*. Frem til studenteroprøret i 1968 er det stadig overvejende filologiske specialer i bedste Blinkenberg-tradition der afleveres, men billedet ændres langsomt. Sartre, Camus og eksistentialismen dukker op i specialetitler sammen med (i 60'erne) helt moderne forfattere som Boris Vian, Nathalie Sarraute, Robbe-Grillet og Michel Butor – og dermed le Nouveau Roman, surrealisme, strukturalisme, litteraturkritik og litteraturteori. Også Simon de Beauvoir og hendes kvindelitteratur blev der skrevet speciale om – første gang i 1965. Ligeledes blev der inden for instituttets lingvistikforskning taget nye teorier op. I 1969 blev et speciale om transformationel generativ grammatik, under vejledning af Jørgen Schmitt Jensen, afleveret. De stolte filologiske traditioner måtte langsomt, men sikkert, vige for nye teoretiserende og problematiserende paradigmer – en naturlig udvikling som følge af de litterære tendenser og nybrud der kom netop fra Frankrig.

I 1967 blev det første speciale inden for det spanske fagområde afleveret, med titlen *Jorge Luis Borges' opfattelse af sig selv som kunstner og tænker, belyst ud fra sammensætningen af Antología personal*, vejledt af Per Nykrog. Indtil da omhandlede de afleverede specialer udelukkende aspekter af det franske fagområde. I august 1969 blev det første speciale fra det italienske sprogområde afleveret – om infinitiv på moderne italiensk – vejledt af Schmitt Jensen. Senere dukker flere specialer op fra særligt de spanske og italienske fagområder, et resultat af Nykrog og Schmitt Jensens fortsatte arbejde med udviklingen af instituttet.

¹⁶ Ibid., p. 21

Studenteroprøret i maj 1968 kan først langt senere aflæses i specialetitlerne. Vagn Outzen beskriver, hvordan det i Århus blev en forholdsvis harmløs affære. Om end man følte sig forpligtet af det franske forbillede og besatte instituttet, demonstrerede og i øvrigt anskaffede sig Marx' og Freuds samlede værker (på tysk!)¹⁷, blev de fleste studentertiltag opnået gennem politiske forhandlinger med lærergruppen. Bl.a. blev der indført paritære styrelsesorganer på Romansk Institut et års tid før den nye Styrelseslov forelå i 1970¹⁸.

Et af de første spæde tegn på den kollektive arbejdsform, der senere træder tydeligt igennem i specialerne, er syv specialer, der alle blev afleveret d. 10. april 1970, alle vejledt af Jørgen Schmitt Jensen. Specialernes emneområde er *Infinitivens syntax på oldfransk, specielt analyseret ud fra et materiale byggede på prosatekster fra det 12. århundrede*. Hver især belyser de et bestemt aspekt af den oldfranske infinitiv: Infinitiven som hovedled, den substantiverede infinitiv, en kritisk gennemgang af litteraturen om infinitivens syntaks på oldfransk, infinitivens subjekt, infinitiven som verballed, infinitiven som sekundært og tertiært led, infinitiven som sætningsadverbial og ordstillingsproblemer på oldfransk. Hvad var årsagen til, at de syv specialer blev afleveret som selvstændige besvarelser og ikke som en samlet besvarelse? Var der tale om deltagelse i et forskningsprojekt ledet af Schmitt Jensen, og blev den omfattende behandling af den oldfranske infinitiv senere udgivet som en forskningspublikation? Jørgen U. Sand, der i dag er lektor i fransk på RUC, og hvis speciale var et af de syv, fortæller:

”Vi arbejdede efter en ordning, hvor man havde tre måneder til at forske generelt i et stort emne, og tre måneder til at udforme den konkrete opgave, som altså blev stillet efter tre måneder. Når resultatet blev syv selvstændige specialer orienteret omkring samme emne (infinitiv på oldfransk), skyldes det, at reglerne dengang ikke tillod egentlige gruppesspecialer. Men vi arbejdede sammen i hele perioden, dog mindre hen imod slutningen. Schmitt Jensen ledede/vejledte hele foretagendet meget inspirerende. Han opfordrede os til at offentliggøre hele/dele af arbejdet i artikelform, men vi fik det aldrig gjort, uerfarne som vi var på den akademiske løbebane. Der var vel de facto tale om et fælles forskningsprojekt, ledet af Schmitt Jensen, men ikke i nutidig forstand med bevilling, struktur etc. Målsætningen var at aflevere et speciale. Vi forfattede efter afleveringen en rapport/evaluering over vores erfaringer med processen. Den befinder sig måske et eller andet sted i instituttets støvede arkiver”¹⁹.

Fra 1971 blev instituttets specialeaflevering og registrering sat i system. Den håndskrevne liste over afleverede specialer fra 1937 og frem til 1970 var første skridt på vejen, og indeholder en oversigt over de første 126 specialer, der blev indleveret ved instituttet. Heraf mangler en del dog fysisk i arkivet. Fra og med 1971 blev der udfærdiget specialeafleveringssedler, som satte sekretærene i

¹⁷ Ibid., p. 26

¹⁸ Idem

¹⁹ Personlig mailkorrespondance m. Jørgen U. Sand (11.08.06)

stand til at følge op på specialebehandlingen. Disse sedler har været en kæmpehjælp i mit arbejde med specialerne fra 1970'erne og frem til 2003. Fra samme periode begynder flere specialer at optræde i to eksemplarer. Om dette skyldes at eksaminator og censor skulle have et eksemplar hver, eller om man allerede i begyndelsen af 70'erne påbegyndte opbygningen af specialesamlingen på biblioteket til gavn og inspiration for senere studerende – og der dermed skulle et eksemplar til arkivet og et til specialesamlingen – er uvist. Men sikkert er det, at det ekstra eksemplar, der skulle afleveres, har givet en del hovedbrud hos de specialestuderende i en tid, hvor kopimaskiner dårligt var opfundet, og spritduplikatorer stadig var hånddrevne. De fleste specialer fra perioden er skrevet på maskine med mindst et gennemslagspapir, muligvis to, da den studerende vel også selv skulle have en kopi. Var den studerende dengang ikke selv i besiddelse af en skrivemaskine – eller kunne låne sig til en – var der mulighed for at betale sig fra det hos professionelle bureauer. I nogle tilfælde kunne det dog ende i en ren katastrofe, som det skete for en specialestuderende i 1972. Følgende note til censor og eksaminator fandt jeg i specialet:

”Jeg beklager alle de rettelser, jeg har måttet foretage i manuskriptet. På sekretariatet anbefalede man mig en dygtig maskinskriver, der tilmed havde læst fransk i 3 år, hvad jeg mente, var en fordel. Jeg fik alt for sent manuskriptet tilbage til korrekturlæsning, og har derfor ikke kunnet henvende mig til et andet bureau; rent bortset fra, at jeg ikke en gang til kan betale 700,- kr. derfor. Jeg har ladet ham skrive de ti værste sider om”

700 kr har været lidt af en udskrivning i 1972 og om den afgivne, ret lave specialekarakter skyldes renskrivningen eller den studerendes eget arbejde med indholdet kan der kun gisnes om. Men det har utvivlsomt været en stor lettelse for alle gennem hele systemet, da de personlige computere med tilhørende printere blev introduceret i sen-firserne.

Den første universitetsstyrelseslov, der blev vedtaget i juni 1970, skinner ikke umiddelbart igennem i specialeemnerne. Det eneste tegn på, at noget i formkravene har ændret sig, er overgangen fra den gamle karakterskala med UG som bedste karakter til 13-skalaen. Ifølge Undervisningsministeriets hjemmeside²⁰ overgik det danske uddannelsessystem til 13-skalaen i 1963. Universiteterne fulgte dog ikke denne praksis, og indførte først 13-skalaen i 1971. For Romansk Instituts vedkommende slår 13-skalaen først for alvor igennem i specialerne i efterårssemestret 1971. 13-skalaen havde i øvrigt ingen direkte forbindelse med styrelsesloven. Det havde derimod i første omgang den omfattende decentralisering og demokratisering af universiteterne, der blev gennemført i

²⁰ <http://pub.uvm.dk/2004/karakterer/kap03.html>

begyndelsen af 1970'erne og som i løbet af kort tid førte til professorvældets afskaffelse. I samme periode overgik Aarhus Universitet fra at være en selvejende institution til at være underlagt staten. I 1973 begyndte de kollektive arbejdsformer for alvor at slå igennem hos de specialestuderende der påbegyndte deres studier i omvæltningsperioden 1968-1971, og op gennem 70'erne er flere specialer – både i form og indhold! – inspireret af den socialistisk/kommunistiske bølge der oversvømmede hele uddannelsessystemet. Flere specialer bliver til i samarbejde mellem typisk to studerende, og en indledende note som

”Vi gør opmærksom på at opdelingen er fuldkommen arbitrær og kun med, fordi det kræves. Da specialet er et i bund og grund kollektivt arbejde, vi vil opfordre til, at vores bedømmelser bliver ens”

optræder i flere specialer. Som teoretisk grundlag bruges ofte både Marx, Engels og Lenin til at belyse Pariserkommunen, Frankrigs kulturpolitik i 30'erne, den franske folkefront, PCF (Parti Communiste Français) mv.

Det skal dog i samme åndedrag slås fast, at flertallet af de specialestuderende holder sig til fagets klassiske emner inden for lingvistikken/grammatikken eller litteratur- og kulturhistorien.

I 1974-1975 oplevede Romansk Institut en voldsom tilgang i antallet af studerende. Vagn Outzen skriver:

”Formentlig har Blinkenberg gjort sig sine tanker i 1974 og 1975, da fransk kulminerede under de store årgange med rushold på omkring 150, lige så mange eller flere på et enkelt år end han havde modtaget gennem sine samfulde 35 år [ved instituttet]”²¹

Tallene for studenteroptaget var vitterligt høje i midten af 70'erne for hele Humaniora. 3004 nye studerende i 1972, 2918 i 1973, 2621 i 1974 og 2947 i 1975. Først fra 1976 begyndte optaget at vige igen²², muligvis pga. den adgangsbeholdning, der blev indført. Til sammenligning har Humaniora i skrivende stund (2006) netop optaget 1167 nye studerende²³, heraf er kun 16 (ekskl. sidefagsstuderende) optaget på fransk. De ca. 257 specialer, der i alt blev afleveret i perioden 1953-1978 afspejler, hvad man kunne kalde de første tegn på et masseuniversitet. Men i betragtning af, at optaget på Humaniora har været faldende siden midt-70'erne skal denne betegnelse måske snarere anvendes generelt på hele universitetssystemet, og ikke kun Humaniora isoleret set.

Særligt i den første halvdel af 70'erne styrkes undervisningen i frankofoni. Søren Kolstrup²⁴ er vejleder på indtil flere specialer om fransk kolonialisme og særligt den afrikanske, fransksprogede

²¹ V. Outzen. Blinkenberg og Romansk Institut. In: (*Pré*)publications No. 138, février 1993. p. 19

²² G. Albeck (red.). Aarhus Universitet 1928-1978. Universitetsforlaget i Århus. 1978. p. 206

²³ <http://www.hum.au.dk/nyheder/2006/0728optagstal.htm>

²⁴ Ifølge Palle Lykke var det Søren Kolstrups mor, der var den første kandidat fra AU.

litteratur i disse år. Det er især Léopold Sédar Senghor, Ousmane Sembène og franske eventyr og fortællinger, der behandles i specialerne.

Spanske, italienske og brasilianske specialer begynder ligeledes at blive synlige i disse år. Sammen med de frankofont orienterede specialer er det en indikation af, at der er sket en styrkelse af undervisningen i bredden på Romansk Institut, og at instituttet er på vej væk fra en traditionel, filologisk tilgang til det, man langt senere i instituttets historie begynder at kalde områdestudier.

Specialerne 1978-2003

Antallet af specialer i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne afspejler de store årgange, der blev optaget på instituttet omkring midten af 70'erne. Særligt i 1978 og 1981 havde instituttets specialevejledere travlt. I 1978 blev i alt 35 specialer afleveret, i 1981 var tallet 33. 1981-1983 var forholdsvis "stille" år med hhv. 15, 21 og 14 afleverede specialer inden for instituttets fagområder. I 1985 blev der tilsyneladende afviklet en "specialepukkel", idet 31 afleverede speciale det år. Herefter faldt de årlige specialeafleveringer til mellem 5 og 21 helt frem til 1999, hvor sekretariatet foretog en opdeling af specialeregistreringerne, således at de forskellige fags specialer skulle afleveres særskilt til det enkelte fags studienævnsekretær og ikke samlet eet sted. Dette skete sammenfaldende med flytningen til Nobelparken.

Indholdsmæssigt forsvinder sporene af 68-oprøret i specialerne, men den strukturalistiske, teoretiserende og problematiserende behandling af emnerne er fremtrædende. Den karakter af områdestudier, som instituttets fag begyndte at antage i løbet af 70'erne, skinner tydeligt igennem i 80'erne og 90'erne.

I Prépublications nr. 138 – dedikeret til Andreas Blinkenbergs liv og virke – skitserer Vagn Outzen (pp. 21-22), hvordan de forskellige professor"generationer" hver har haft deres universitetsstrukturelle udfordringer. For Blinkenberg i perioden 1928-1963 (1. fase) handlede det om vækst og opbygning af instituttet og universitetet. I 1957 blev Per Nykrog ansat på instituttet i et nyoprettet professorat, og sammen med Schmitt Jensen, der i 1965 overtog Blinkenbergs lærestol, førte de instituttet gennem den anden fase i universitetets (og instituttets) historie, med den voldsomme ekspansion pga. de store årgange op gennem 70'erne og de strukturelle ændringer pga den nye Styrelseslov og afskaffelsen af professorvældet.

Vagn Outzen fortsætter:

[...] da den tredje fase begyndte med økonomiske nedskæringer, adgangs begrænsning og EDB-styring af hele uddannelsesapparatet, tog han [Per Nykrog] mod et smigrende tilbud som visiting professor ved Harvard University, hvor han blev fastansat 1982²⁵.

”Vagtskiftet” betød, at det faldt i Schmitt Jensens lod alene at føre instituttet ind i 80’erne og 90’erne. Her fik instituttet den klarere nationalkulturelt opdelt struktur, vi kender i dag, med afdelinger for Fransk, Italiensk, Spansk og Brasiliansk/Latinamerika-studier. I dag står hele universitetsstrukturen på ny overfor omfattende ændringer – hvilket man retfærdigvis må betegne som universitetets ”fjerde fase” siden starten i 1928 – for at tilpasse sig den globale virkelighed der tegner sig ved indgangen til det 21. århundrede. Specialernes historie de seneste 25 år har jeg derfor i tråd med institutstrukturen valgt at beskrive ud fra de enkelte sprogområder.

Fransk

For Franskfaget blomstrer emnevalget i disse år. Ikke blot inden for sprog, litteratur og samfundsforhold, men også i valget af periode. Stort set alle århundreder er repræsenteret, og mange forskellige teoretiske tilgange benyttes. Det er ikke længere ”manden og værket” og den filologiske tilgang til stoffet, der er i højsædet. Det nye er især udforskningen af de aktuelle samfundsforhold og den historisk/kritiske tilgang, der med Carsten Løftings ansættelse som lektor i 1977 blev ”det tredje ben” i faget.

Titler som ”Pariserkommunen i historisk materialistisk perspektiv” (1979), ”Byplanlægningen i Paris under det 2. kejserdømme, med særlig vægt på Haussmanns og Napoléon III’s idéer” (1985) og ”Jødernes reaktion på forfølgelserne i Frankrig under 2. Verdenskrig” (1997) gav en historisk belysning af franske samfundsforhold, men også helt aktuelle, samfundspolitiske problemer blev fulgt og belyst, og var med til at ryste det lidt støvede, filologiske indtryk af faget. Eksempelvis ”De franske atomprøvesprængninger” (1982), ”Une certaine idée de l’Europe – nyere fransk Europa-tænkning med særlig vægt på perioden 1981-1991” (1992) og ”Maurice Papon – sidste fase i ”Vichy-syndromet”?” (1999). Sidstnævnte fulgte sagen om Papon, der i 1998 i Bordeaux blev dømt for forbrydelser mod menneskeheden under 2. Verdenskrig. Sagen blev behandlet i endnu et speciale nogle år senere: ”Papon-sagen. Et opgør med falske forestillinger om Vichy?” (2003).

Ligeledes bliver Frankrigs særlige problemer med indvandring, racisme og højrefløjdsdrejning behandlet i specialerne, særligt fra år 2000 og frem, med specialetitler som ”Islams repræsentationsproblemer i Frankrig 1982-1992, med særlig vægt på Den Store Moské i Paris”

²⁵ V. Outzen. Blinkenberg og Romansk Institut. In: (*Pré*)publications No. 138, février 1993. p. 22

(2001), "Frankrig mellem tradition og fornyelse. En vurdering af årsagerne til statsborgerskabsdebattens forløb 1986-1988" (2001) og "Islam som kulturel-religiøs identitetsmarkør hos unge franske muslimer af maghrebinsk oprindelse" (2003). De historisk-samfundsfagligt orienterede specialer tilføjer en helt ny og aktuel dimension til franskstudierne, og giver for alvor studiet karakter af områdestudier.

Inden for fagets undervisning i litteratur og kultur blomstrer emnevalget ligeledes som ikke tidligere set i instituttets historie. Magnus Berg, Knud Larsen, Søren Kolstrup, Vagn Outzen, Kirsten Lund Hansen, Richard Raskin, Ole Wehner Rasmussen og Jeanne Pontoppidan vejleder i disse år i et bredt spektrum af emner i en grad, så det vil føre for vidt at opremse bare nogle få titler. Derfor: Ingen litterære specialer nævnt, ingen glemt. Generelt kan siges, at frankofonien stadig er med over et bredt felt. Ud over det frankofone Afrika og Maghreb-landene omfatter de frankofont orienterede specialer nu også Canada (Quebec) og Belgien. Det audiovisuelle medie i form af franske og frankofone film, reklamer, TV og filmanalyse inddrages ligeledes i undervisningen i disse år og slår igennem i flere specialer. Ligeledes børne- og ungdomslitteraturen i Frankrig og Belgien.

I de mere litterært orienterede specialer benytter de specialestuderende sig af en lang række af litteraturkritiske teorier og metoder til at belyse deres problemstillinger: Dialektologi, semiotik, psykoanalyse, generel tekstanalyse, ideologiteori, Jungs arketypebegreber, Sartres eksistentialisme, pædagogiske teorier, oversættelsesteori, retorik, Freuds psykoteorier, kunstkritik, diskursteori, receptionsteori, civilisationskritik, myteteori, poststrukturalistisk teori, kommunikationsteori, narratologi og mange flere. De moderne og postmoderne filosofiske strømninger i Frankrig er der også plads til og vejledningsmuligheder for. De idéhistorisk/filosofisk orienterede specialer behandler blandt andre Sartre, Camus, Gaston Bachelard, Roland Barthes, Merleau-Ponty, Derrida, Jean-François Lyotard og Michel Serres og vejledes for størstedelens vedkommende af Jeanne Pontoppidan.

De litterære og kulturelt orienterede specialer afspejler en naturlig interesse og nysgerrighed for den kulturelle, franske og frankofone mangfoldighed i det 20. århundrede, og muligvis af samme årsag er de foregående århundreder trængt noget i baggrunden i disse år. Enkelte specialer omhandler den franske Middelalderlitteratur, og ganske få specialer er centreret om de store romaner i 1800-tallets litteratur, men ellers er både den franske Klassicisme og Oplysningstiden ikke-eksisterende i specialernes emneområder op igennem 80'erne og 90'erne.

Den stadigt stigende specialisering og udkrystallisering i Historie/Samfundsforhold, Sprog/Lingvistik/Grammatik og Litteratur/Filosofi gik dog ikke helt stille af. Således beskriver

Vagn Outzen i Institutets Årsberetning 1992-2000, at "...de nye humanvidenskaber [...] medførte en massiv opprioritering af fagenes hidtil underprioriterede eller ikke-eksisterende historiske og samfundsmæssige dimension"²⁶. Hele redefinitionen af sprogfagenes identitet – selv inden for de enkelte discipliner – gav en del turbulens, som oftest (og velsagtens ganske forudsigeligt) bundede i klassiske diskussioner mellem dem, der ønskede at fastholde fagenes filologiske og romanske traditioner, og dem, der ønskede at reformere og modernisere fagdefinitionerne.

Denne tendens skinner naturligt nok igennem i specialerne. Om specialiseringen/opdelingen i enkelte discipliner er en naturlig følge af de mange videnskabelige medarbejders interesse, eller om det omvendt er udviklingen i de videnskabelige discipliner på internationalt plan der trænger sig på (eller måske i virkeligheden en naturlig vekselvirkning mellem de to) vil jeg overlade til læseren at fundere over. Som det har kunnet ses i udviklingen inden for de litterære specialer, har den videnskabelige udvikling inden for forskningen i grammatik og lingvistik ligeledes haft en afsmittende effekt på specialeemnerne, dog først noget senere. Povl Skårup var i mange år franskfagets ubetingede og internationalt anerkendte autoritet inden for den franske grammatik/lingvistik, og en af de få universitetsfolk i landet med et indgående kendskab til det old- og middelfranske sprog. Jørgen Schmitt Jensen "gæsteoptrådte" indimellem som vejleder på et speciale inden for fransk grammatik, trods sin stadig større tilknytning til og indsats for at opbygge italiensk-afdelingen på instituttet.

Søren Kolstrup tog sig ligeledes af de grammatisk/lingvistiske specialer, men i en noget mere pragmatisk tilgang end Povl Skårups klassiske, grammatiske perspektiv. I mindre grad ses også specialer om indlæring, sprognormer, litterær oversættelse og pædagogik under Søren Kolstrups vejledning, men det var først i 1995, med ansættelsen af Hanne Leth Andersen, og i 1999, med ansættelsen af professor Henning Nølke, at den klassiske tilgang til grammatikken/lingvistikken blev afløst af en bredere og mere pragmatisk tilgang til hele sprogforskningen. Fra de allerførste specialer med titler som "Verbernes –ant formers syntaks i nufransk", "Genus- og numerusbøjningen og adverbiums-dannelsen i nufransk", "Aspekt og Aktionsart i nufransk" over de syv specialer fra 1971 med hver deres perspektiv på infinitivens syntaks på oldfransk, blev de grammatisk/lingvistiske specialeemner op gennem 80'erne og 90'erne i stadig højere grad suppleret med specialer om pædagogik, sprogindlæringssystemer, sociolingvistik, valensteori, og meget mere.

²⁶ Romansk Institut. Årsberetning 1992-2000. p. 9

Italiensk

Vagn Outzen skriver i årsberetningen for 1992-2000:

Italiensk har, så længe min fakultetshukommelse rækker [*dvs. fra et godt stykke tilbage i 50'erne. JOV*], været genstand for spørgsmålet: hvad kan det fag udvikle sig til? I årevis var det placeret blandt småfagene med beskeden, nærmest stagnerende tilgang og følgelig minimal lærerbemanding. [...] gradvist er det vokset til en studenterbestand, som nu har passeret de 150²⁷.

Sikkert er det, at denne udvikling skinner igennem i fagets specialeproduktion. Fra en ganske beskeden produktion i 70'erne og 80'erne har faget ligget på gennemsnitligt 5 specialer om året de seneste 10 år.

Det første italienske speciale, instituttet har registreret, er fra 1969 og omhandler infinitiven på moderne italiensk (vejledt af Schmitt Jensen). Op gennem 70'erne afleveres mindst tre italienske specialer, omhandlende både grammatiske og litterære emner.

I hvert fald fem italienske specialer bliver det til i 80'erne, særligt inden for det litterære felt med afhandlinger om Ignazio Silones forfatterskab (1981), Alba de Céspedes' forfatterskab (1982), Sciascias forfatterskab (1983) og Italo Svevo (1989), samt et sprogligt speciale i 1984 om "*Analogi*" som sproghistorisk forklaringsprincip, herunder en undersøgelse af nogle sproghistorikeres teori og praksis ved behandlingen af specialet de ikke-lydrette, finite verbalformers udvikling fra latin til italiensk (vejledt af Svend Bach).

Fra midten af 90'erne og frem til 2003 øges specialeproduktionen, sandsynligvis i takt med at faget udvikles og får en mere selvstændig status inden for instituttet. Svend Bach, Leonardo Cecchini, Søren Mathiassen og ikke mindst fagets bærende kraft, Olivia Schmitt Jensen, vejleder de specialestuderende indenfor et bredt felt af emner. De mere lingvistisk og sprogligt orienterede specialer med titler som *En sproghistorisk redegørelse for den substantiverede infinitiv på italiensk* og *Fransk og Indlæringspædagogik i italienskundervisning* tog Svend Bach sig af, mens de litterære og samfundsorienterede specialer fordeler sig mellem Leonardo Cecchini, Søren Mathiassen og Olivia Schmitt Jensen. Som et særligt eksempel på diversiteten i de italienske specialer kan nævnes et så smalt emne som *Metafoni som morfologisk distinktion på napolitansk dialekt*.

Igen er specialeregistreringerne, forstået som sekretariatets registrering sammenholdt med, hvad der rent faktisk er tilstede i arkivet, behæftet med en mindre usikkerhed – derfor cirkaangivelserne – idet de italienske specialer (som arkivets franske, spanske og brasilianske specialer) har været udsat for flytninger, manglende tilbageleveringer mv.

²⁷ Ibid., p. 65

Så på spørgsmålet om, ”hvad kan det fag udvikle sig til”, må der svares, at italiensk her i begyndelsen af det 21. århundrede har fundet fodfæste på instituttet i en grad, så faget i et par år i træk rent faktisk har mønstret flere nye 1. års hovedfagsstuderende end fransk, der traditionelt har været instituttets største, men har måttet se en vigende tendens i interessen for at studere sproget de senere år.

Brasiliansk/Portugisisk

I lighed med Italiensk får Brasiliansk/Portugisisk en tydeligere selvstændig status på instituttet i løbet af 90’erne, igen båret af et stort engagement fra professor Schmitt Jensens side. Der tegner sig i det hele taget et billede af, at Schmitt Jensen fra overvejende at vejlede franske specialer i sine første år som professor gradvist lagde sine kræfter først i opbygningen af afdelingen for Italiensk og derefter engagerede sig i opbygningen af afdelingen for Brasiliansk

Center for Latin-Amerika Studier (CLAS) blev dannet som en underafdeling af Spansk i 1983, og fik en startbevilling på 277.000 kr.²⁸. Frem til midten af 90’erne var centrets aktiviteter ganske imponerende, størrelsen til trods. Der blev bl.a. etableret et omfattende bibliotek for Latin-Amerikastudier, der blev skrevet flere specialer inden for områdekonceptet (disse er formelt set registreret under Spansk-afdelingen) samt licentiat- og ph.d.-afhandlinger og to disputatser. I 1996 (efter udløbet af et udviklingsadjunktur inden for området) ønskede dekanatet imidlertid en definitiv afklaring af CLAS’ fremtid²⁹. Pga. af forskellige omstruktureringer blev den endelige løsning, at centeret blev lagt sammen med Brasiliansk/Portugisisk. Formelt set var afdelingen på plads i sin nuværende form i 1999 med overflytningen af lektor Claudio Bogantes fra Spansk. Sammen med Cecilia Martins og en indfødt lektor har Claudio Bogantes varetaget afdelingens aktiviteter frem til sin pension i 2005.

Det første hovedfagsspeciale på Brasiliansk blev afleveret i 1995 med titlen *Eksempler på polyfoni i udvalgte eksempler blandt Antonio Callados romaner og noveller* (vejledt af Jørgen Schmitt Jensen). Dernæst fulgte i 1997 et speciale om *Afhængighed og udvikling i Brasilien omkring det “Brasilianske mirakel”*, vejledt af Svend Lindhardtzen, fagets hjørnesteen og mangeårige medarbejder. I 1998 et speciale med titlen *Origem Evolução das crenças afro-brasileiras – e suas micro-estruturas de poder no contexto social do Brasil*, vejledt af Schmitt Jensen. Efter sammenlægningen med CLAS blev i 1999 afleveret speciale om *Historiske forudsætninger for det*

²⁸ Ibid., p. 11

²⁹ Ibid, p. 12

moderne El Salvador (vejledt af Claudio Bogantes) og i 2003 et speciale om *Udsigt til større monetær integration i MERCOSUR, CAN, MCCA og CARICOM*, vejledt af Claudio Bogantes.

Spansk

Det første spanske speciale blev skrevet i 1967, med titlen *Jorge Luis Borges' opfattelse af sig selv som kunstner og tænker, belyst ud fra sammensætningen af Antología personal* (vejledt af professor Nykrog). Det næste blev afleveret i 1970, med titlen *Becques Las Leyendas*, ligeledes vejledt af professor Nykrog. Op gennem 70'erne afleveres kun to specialer. I 1973 et speciale om *José Donosós forfatterskab. LABYRINTEN som struktureringsprincip i El obsceno pájaro de la noche*" (vejledt af Lene Schou [Fogsgaard]), og et i 1974 om Miguel Delibes' romaner (vejledt af Carmen Casado).

Fra 1978 og frem tog specialeproduktionen på spansk imidlertid fart, godt hjulpet på vej af flere faktorer. Først og fremmest nød spanskstudiet også godt af de store årgange i midthalvfjerdsene, med deraf følgende større specialeproduktion. Men også fagets faglige, teoretiske basiskonstruktion, med Per Aage Brandt og Lene Fogsgaard som nøglefigurer, blev en væsentlig faktor i fagets udvikling op gennem 80'erne. Vagn Outzen skriver:

Det er Per Aage Brandts fortjeneste sammen med Lene Fogsgaard at have udviklet spanskfaget på et tekstvidenskabeligt grundlag, så det længe har stået som det af instituttets fag, der havde den klareste teoretiske og videnskabelige men også smalleste profil³⁰.

Sidst men ikke mindst var en væsentlig faktor de to udviklingsperspektiver, der tegnede sig for faget i slutningen af 70'erne: På den ene side en integration af sprog og litteratur, på den anden side en engageret interesse for studiet af de spansktalende 3. verdenslande, det der i 1983 blev til CLAS – Center for Latin Amerika Studier³¹. Alle disse positive faktorer for spanskfagets udvikling medførte imidlertid en ikke uvæsentlig ulempe, som Vagn Outzen anfører i årsberetningen for 1992-2000:

Helt atypisk gik studenteroprørets krav om studiernes samfundsrelevans [...] spansk forbi, og denne fraspaltning af den historisk-politiske-sociale dimension specielt vedrørende Latinamerika har præget fagudviklingen siden [...] ³²

³⁰ Ibid., p. 10

³¹ Ibid., pp. 10-11

³² Ibid., p. 10

Denne ”slagside”, om man så kan sige, skinner med få undtagelser igennem i specialeemnerne i 80’erne. Fra 1978 og frem til 1990 blev der afleveret 21 spanske specialer, inklusive dem, der behandler et aspekt af Latin-Amerika studierne. To af disse 21 specialer omhandler den historisk-politisk-sociale dimension: *Basisbevægelse og socialistisk demokrati. En kritisk analyse af positioner på den politiske venstrefløj i Spanien [...] fra 1978* (Vejledt af Lene Fogsgaard) og i 1984 *Forudsætninger for den andalusiske regionalisme*. (Vejledt af Claudio Bogantes). Flere specialer går på tværs af disciplinerne, og omhandler eksempelvis både Latin-Amerika og litteratur. Således et speciale fra 1981 om *Litteraturpolitik i det postrevolutionære Cuba* (vejledt af Per Aage Brandt) og et fra 1982 om *Litteratur og samfund i Honduras* (vejledt af Claudio Bogantes) samt et speciale fra 1989 med titlen *En analyse af Panamas politiske kultur, med særligt henblik på den nationale identitet i Joaquin Belonos bøger*. (vejledt af Cristina Parodi-Lisi).

Resten af de spanske specialer i perioden må derimod siges at falde ind under den sprogligt-litterære linie der blev lagt på faget i slut-70’erne, Men et fuldkomment fravær af specialer med et historisk-politisk-socialt omdrejningspunkt var der dog ikke tale om.

Fra 1991-1999 tog den spanske specialeproduktion for alvor fart. I alt er der registreret aflevering af 66 specialer, men som med de franske specialer i udlånsarkivet har der også været et desværre betydeligt svind i de spanske specialer i perioden – således mangler 21 af de 66 specialer. Specialeemnerne afspejler en bred vifte af faginteresser, og hvor der før lød et lille hjertesuk over at den historisk-politisk-sociale dimension var stort set fraværende må man konstatere, at det blev der i høj grad rettet op på i 90’erne. Et bredt spektrum af sociale og politiske undersøgelser og analyser af mange forskellige forhold i den spansktalende verden behandles i specialerne op gennem 90’erne, eksempelvis Francos regime, Mexicos politiske udvikling i 1900-tallet, Andalusien, den spanske katolske kirke, Spanien i Europa, Katalonien, den argentinske nationalidentitet, den argentinske tango som æstetisk udtryk for sentimentalitet, chilenske flygtninge i Danmark, Mayasamfundene, kokaproduktion i Bolivia, den politiske og økonomiske udvikling i Nicaragua, m.fl.

Litteraturen og det visuelle medie (både film og TV), behandles med forskellige litteraturteoretiske og tekstanalytiske tilgange (diskursanalyse, semiotik og mere ”traditionel” tekstanalyse) og lingvistikken i dens forskellige nuancer og mere grammatisk sproglige tilgange til det spanske behandles, herunder også spanskundervisningen i Danmark. I øvrigt må det fremhæves, at en iøjnefaldende andel af specialerne er skrevet på spansk til sammenligning med de franske og italienske specialer, hvor langt størstedelen er skrevet på dansk.

Semiotikken spillede en særlig rolle i det tekstvidenskabelige grundlag, man på spansk arbejdede med, og denne rolle blev stadigt mere fremtrædende op gennem 90'erne. Per Aage Brandt tog derfor initiativ til oprettelse af *Center for Semiotik* (www.hum.au.dk/semiotics/), der efter en 5-årig million-bevilling fra Danmarks Grundforskningsfond blev overtaget af Aarhus Universitets Humanistiske Fakultet³³. Centeret er i dag er en integreret og internationalt anerkendt del af fakultetets forskning.

Fra 2000 og frem til 2003 ligger specialeproduktionen for spansk på et nogenlunde stabilt niveau med aflevering af 8-10 specialer om året. Den brede vifte af emner og tilgangsvinkler fortsætter, og det er i disse år særligt Lene Fogsgaard og Ana Bundgaard der varetager specialevejledningen, efter at Per Aage Brandt flyttede fra spansk og blev leder for Center for Semiotik.

Rumænsk

Til trods for at Rumænsk formelt set hører under det romanske sprogområde og instituttets rumænske sprog- og kulturkompetence gennem tiden har været dækket ind af indtil flere undervisere (i starten Jørgen Schmitt Jensen og Magnus Berg, senere Povl Skaarup og til en vis grad Ole Wehner Rasmussen), så eventuelle studerende, der måtte ønske specialevejledning indenfor faget, kunne tilgodeses, er der ikke registreret et eneste speciale gennem hele instituttets historie, der beskæftiger sig med rumænsk sprog og kultur. Da Ole Wehner Rasmussen og Povl Skaarup begge gik på pension med et års mellemrum i 2001-2002 forsvandt også instituttets sidste sproglige kompetencer inden for rumænsk. I skrivende stund (vinteren 2006) er instituttets eneste rumænske tilknytning Adrian Arsinevici, der siden 1992, med ekstern finansiering og kontorfaciliteter på instituttet, har oversat Kierkegaards værker til rumænsk. Senest har Henning Nølkes rumænske ph.d.-studerende Elmira Chengiali fra universitetet i Bukarest været på flere ophold ved instituttet i forbindelse med udarbejdelsen af sin afhandling, der blev forsvaret d. 8. december 2006 på instituttet.

--- O ---

Blinkenberg og Schmitt Jensen må nok siges at være de to professorer, der har haft tydeligst indflydelse på instituttets udvikling fra start og frem til den nuværende konstruktion. Blinkenberg som instituttets grundlægger, Schmitt Jensen som den, der førte instituttet ind i dets anden fase i begyndelsen af 70'erne. Begge var de ægte romanister i den forstand, at de kendte til alle de romanske sprog og kulturer. Særligt tydeligt ses det hos Schmitt Jensen, hvis vej fra fransk til

³³ Ibid., p. 14

italiensk til spansk og tilsidst til brasiliansk afspejles i specialerne fra alle sprogfagene i den periode, han var ansat ved instituttet. De ægte romanister, der forskede og underviste i alle de romanske sprog og samtidig var hjemme i de respektive kulturer, er der kun ganske få tilbage af i hele landet. I dag er specialiseringen så høj (ikke blot mellem de romanske sprog, men også mellem lingvister og litterater), at ingen vel med rette kan kalde sig romanist i den gamle "Blinkenbergske" betydning. Trods den stigende specialisering ønskede Schmitt Jensen at fastholde et samlende romansk perspektiv³⁴, med kurser af typen "italiensk for spansk-/franskstuderende" og "spansk for italiensk-/franskstuderende". Disse kurser gled dog også ud på et tidspunkt i løbet af 90'erne. På kandidatdelen findes stadig hvert semester et enkelt modul i et tværromansk emne, men initiativet blegner en smule, når man sammenligner med tidligere tiders træning af de studerende ud i tværromanske studier.

Instituttets identitet og historie afspejles tydeligt i specialeemnerne, men også udefrakommende, samfundsmæssige påvirkninger kan aflæses i specialernes form: Fra de allerførste specialer, sirligt skrevet i hånden med blæk, til de første maskinskrevne specialer, der dukker op i slutningen af 1940'erne. Vagn Outzen fortæller i den forbindelse en anekdote om sin lille Olivetti skrivemaskine, der efter krigen "gik på omgang" blandt specialeskriverne på den kollegiegang, han boede på:

Min far var lærer i Rudbøl og var efter interneringen i 1943 af politiet og grænsegendarmerne den eneste danske tjenestemand i landsbyen. Værnemagten satte ham til at administrere et stort kontingent flygtninge fra Østprøjsen som blev anbragt på vandrehjemmet, og udstyrede ham med en Olivetti-skrivemaskine til de uundværlige rapporter. Efter krigen "beslaglagde" min far lige så stille Olivettien, og således kom tyskernes maskine til at klapre et utal af franskspecialer op gennem 1950'erne, til benefice for Blinkenberg og censorerne³⁵.

Fra de første "hakkebrætter" går udviklingen i specialernes indskrivningsproces videre via skrivestuer, der renskrev tekster mod betaling, og de elektroniske skrivemaskiner. Mangen en specialeskriver må i øvrigt have revet sig i håret over en skrivemaskines manglende franske accenter (det skinner i hvert fald igennem i en del specialer fra denne periode!) og problemerne ved at skrive på papir med gennemslag. Glæden må have været til at tage og føle på, da slettelak og almindeligt tilgængelige kopimaskiner blev en realitet, med den lettelse i indskrivningsprocessen det førte med sig. Op gennem firserne kom de første tekstbehandlingsmaskiner på markedet, med tilhørende matrixprinter eller kuglehovedprinter. Specialets indskrivningsproces blev lettet betydeligt, i og med at det nu også blev muligt at redigere i sin tekst uden at skulle skrive hele sider

³⁴ Ibid., p. 23

³⁵ Personlig korrespondance m. Vagn Outzen, 28.01.07

om. Udviklingen inden for edb og IT er gået hurtigt de seneste 10 år, hvor internet og e-mail har givet mulighed for at få læst korrektur og få kommentarer på endnu halvfærdige udkast.

I papirformatet ses der også en udvikling. De første specialer er skrevet på et papirformat, der er en smule større end A5 på begge sider. Senere kommer der et format der er lidt større end A4, inden den internationale papirstandardisering (ISO 216)³⁶ trådte i kraft i 1975 med A4-formatet som det mest brugte.

Også karaktersystemet undergår en udvikling undervejs gennem de første 75 år af instituttets – og hele uddannelsessystemets – historie. "Bogstav-karaktererne" holder ved indtil først i 70'erne, hvorefter en tal-baseret karaktergivning indføres. Efter at 13-skalaen har været den gældende danske karaktergivning i de seneste mange år, er der nu for nylig indført en (omdiskuteret) 12-skala med syv trin, som skal sikre en mere ensartet karaktergivning i forhold til internationale standarder.

For den enkelte specialeskriver, der har siddet og kæmpet med sit stof og præsteret en specialeafhandling, har disse store linier i specialeskrivningens historie sandsynligvis ikke givet nærmere stof til eftertanke. Men når man betragter instituttets samlede specialeproduktion gennem 75 år ses det tydeligt, at hvert enkelt speciale har været et produkt ikke blot af sin forfatter, men i lige så høj grad af instituttets undervisningsudbud og forskningsrelationer i forhold til omverdenen. På den måde ses en gensidig afspejling af specialernes historie i både instituttets historie og i hele samfundsudviklingens historie.

Afslutningsvis sendes en varm tak til Palle Lykke for gode råd og hjælp til universitetshistoriske spørgsmål samt til Vagn Outzen, lektor emeritus ved Romansk Institut og elev af Blinkenberg i 1950'erne, instituttets omvandrede leksikon og historieskriver, ligeledes for gode råd, anekdoter og gennemlæsning af nærværende artikel.

Litteraturliste

- Albeck, G. (red.). Aarhus Universitet 1928-1978. Universitetsforlaget i Århus. 1978.
Blinkenberg, A. *Aarhus Universitet 1928-53*, Universitetsforlaget i Aarhus (særtryk af Acta Jutlandica XXV). 1953.
Lykke, P. *Billeder af Aarhus Universitets historie*. Aarhus Universitets Forlag. 2001.
Outzen, V. Blinkenberg og Romansk Institut. In: *(Pré)publications* No. 138, février 1993.
Romansk Institut Årsberetning 1992-2000 v/ Vagn Outzen

³⁶ <http://www.cl.cam.ac.uk/~mgk25/iso-paper.html>

Tidsskrifter

Prépublications no. 138 (feb. 1993) Hommage à Andreas Blinkenberg (I anledning af 100-året for hans fødsel), pp. 17-18

Undervisningsministeriets hjemmeside: <http://pub.uvm.dk/>

Humaniora v. Aarhus Universitet: <http://www.hum.au.dk/>